

राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमांतर्गत
प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेतून स्वतंत्र
योजना मागणीच्या प्रस्तावासंदर्भात सूचना

महाराष्ट्र शासन

पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक : ग्रापापु - २०१९/प्र.क्र. ५८/पापु-०७

सातवा मजला, गोकुळदास तेजपाल रुग्णालय इमारत, लोकमान्य टिळक मार्ग
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ००९.

तारीख: २३ ऑगस्ट, २०१९

प्रस्तावना :-

राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमांतर्गत, ग्रामीण भागातील पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न सोडविण्यासाठी केंद्र तसेच राज्य शासनाच्या योजना या मागणी आधारित धोरण स्वरूपात राबविण्यात येतात. यामध्ये प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजना तसेच स्वतंत्र पाणी पुरवठा योजनांचा समावेश असतो. प्रादेशिक तथा स्वतंत्र पाणी पुरवठा योजनांचे सर्वसाधारण मुल्यमापन पुढील प्रमाणे आहे.

स्वतंत्र पाणी पुरवठा योजनेसाठी पाण्याचा उद्भव जवळचा/ दुरचा व भूगर्भीय उद्भव घेण्यात येतो. स्वतंत्र योजनेतून भूगर्भीतील पाणी अंदाजे फक्त ९ महिनेच मिळते व ब-याच वेळा रासायनिक दृष्ट्या पाणी प्रदूषित असते. काही वेळा विहीर व हातपंपातून पाणी आणावे लागते व त्यासाठी महिलांना त्यांचा किमती वेळ खर्च करावा लागतो. यामुळे उन्हाळ्यात वा टंचाई कालावधीत पाणी पुरवठा कमी उपलब्ध होतो. प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेचा उद्भव हा भूपृष्ठीय व शाश्वत स्वरूपाचा असतो. अशा प्रादेशिक योजनेतील समाविष्ट गावांना निश्चित चांगले व शुद्ध पाणी मिळते. स्वतंत्र योजनेचा भूपृष्ठीय उद्भव जास्त दूरचा असल्यामुळे एका गावास स्वतंत्र योजनेची देखभाल दुरुस्ती करणे फार अवघड जाते व परवडत नाही. जवळपासची तीन ते चार गावे एकत्र करून प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजना तयार केल्यास देखभाल दुरुस्तीचा खर्च विभागला जातो प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेतून नळ जोडणी घेऊन पाणी घेतल्यास १२ महिने शुद्ध पाणी घरपोच मिळते.

परंतु एखादया प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेच्या पाणीपटीचा दर जास्त असु शकतो. तर काही ठिकाणी प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेतून पाणी मिळण्यास स्थलपरत्वे अडचणी येतात. या कारणामुळे क्षेत्रिय कार्यालयांकडून किंवा लोकप्रतिनिधींकडून बन्याचशा प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेतून बाहेर पडून (बंद वा चालू स्थितीतील) स्वतंत्र योजना मागणीचे प्रस्ताव शासनास प्राप्त होतात. परिस्थितीनुरूप प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेतील गावांना स्वतंत्र योजना राबविण्यास मान्यता देणे योग्य ठरते. तथापि, असे प्रस्ताव परिपूर्ण नसल्यामुळे शासन स्तरावर या प्रस्तावांची काटेकोर छाननी

करणे कठीण होते. हे पाहता प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेतून स्वतंत्र पाणी पुरवठा योजना देण्यासंदर्भात परिपूर्ण प्रस्ताव सादर होणे अत्यंत गरजेचे आहे. यास अनुसरून या परिपत्रकाद्वारे पुढीलप्रमाणे निर्देश देण्यात येत आहेत.

शासन परिपत्रक:-

प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेमधील गावांसाठी स्वतंत्र पाणी पुरवठा योजना राबविण्याचा प्रस्ताव शासनास सादर करतांना प्रस्तावामध्ये पुढील बाबीचा समावेश असणे यापुढे अनिवार्य राहील.

१. मूळ प्रादेशिक योजनेचा संपूर्ण तपशील

- I. पाण्याचा खोत.
- II. योजना सुरु करण्याचा/ कार्यान्वित करण्याचा दिनांक.
- III. संकल्पीत वर्ष/ कालावधी.
- IV. दरडोई दररोज किती पाणी दिले जाते.
- V. योजना राबविणारी यंत्रणा.
- VI. योजना हस्तांतरीत/अहस्तांतरणाबाबतची स्थिती व अनुषंगिक वर्ष.
- VII. संपूर्ण समाविष्ट गावांची यादी. (लोकसंख्येसह)
- VIII. योजनेतून वसूलीचे प्रमाण (गावनिहाय)
- IX. सदर योजनेची सद्यःस्थिती. (योजना चालू/ बंद) सविस्तर माहितीसह

२. योजनेच्या मूळ उद्द्वाबाबतची सविस्तर माहिती

- I. उद्द्वाबातील पाणी उपलब्धता
- II. उद्द्वाबातील पाणी गुणवत्ता.

३. सद्यःस्थितीतील व प्रकल्पीत वर्षाकरीता पाणी मागणी.

४. ज्या गावांची स्वतंत्र योजनेची मागणी आहे त्या गावाची माहिती
५. गावातील पिण्याच्या पाण्याच्या पर्यायी व्यवस्थेबाबतची माहिती.
६. गावासाठी स्वतंत्र नळ पाणी पुरवठा योजना केल्यास प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजनेवर होणारा परिणाम.
७. गावासाठी स्वतंत्र नळ पाणी पुरवठा योजना केल्यास प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजनेच्या पाणीपट्टीवर होणारा परिणाम.
८. नवीन नळ पाणी पुरवठा योजना करणे अथवा दुरुस्ती करणे या दोन्ही कामाबाबतचा तुलनात्मक अहवाल.
९. प्रस्तावित व अस्तित्वातील नळ पाणी पुरवठा योजनेचे नकाशे व गुगलमॅप (यामध्ये संपूर्ण योजना दिसणे अनिवार्य आहे. तसेच, आजूबाजूच्या गावांची नांवे स्पष्टपणे नमूद करण्यात यावीत.)

१०.उपरोक्त माहितीच्या आधारे सक्षम प्राधिकाऱ्यांचे योजना मंजूरीबाबत स्पष्ट अभिप्राय.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक 201908261551018928 असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

सरोज राजेश देशपांडे
कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. मंत्री (पाणी पुरवठा व स्वच्छता) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
२. मा राज्यमंत्री (पाणी पुरवठा व स्वच्छता) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. विभागीय आयुक्त (सर्व),
४. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई
५. संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे
६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व),
७. संचालक, पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्था, सिडको भवन, बेलापूर,
८. मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, प्रादेशिक विभाग (सर्व),
९. अधीक्षक अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण मंडळ (सर्व),
१०. कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण विभाग (सर्व),
११. कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद (सर्व),
१२. अपर मुख्य सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
१३. पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग कार्यासन क्र. ४,५,६,१०,१३,१८ व १९,
१४. कार्यासन पापु-०७ संग्रहार्थ.